

ДО

ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

ОПРЕДЕЛЕНО СЪС ЗАПОВЕД № 3133/07.10.2025 г.

НА ЗАМ. РЕКТОРА ПО НИД

НА УНИВЕРСИТЕТА ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Мирослав Митъов Димитров – вътрешен член на научно жури, определено със Заповед 3133/07.10.2025 г. на Зам. Ректора по НИД на УНСС

Относно: Конкурс за заемане на академична длъжност **професор** в УНСС по професионално направление 3.6 „Право”, научна специалност „Гражданско и семейно право (гражданско и търговско право)”, обявен в ДВ бр. 65/08.08.2025 г. съгласно решение на АС на УНСС № 3/25.06.2025 г.

1. Информация за конкурса и заявилия участие кандидат

Конкурсът за академичната длъжност професор по научната специалност „Гражданско и семейно право (гражданско и търговско право)” е обявен за нуждите на Катедра „Частноправни науки” на Юридическия факултет (ЮФ) при Университета за национално и световно стопанство (УНСС) по решение на Академичния съвет (протокол № 3 от 25.06.2025 г.). Конкурсът е обявен с публикация в Държавен вестник бр. 65/08.08.2025 г. и е със срок два месеца от обнародването му. Научното жури е определено със Заповед 3133/07.10.2025 г. на Зам. Ректора по НИД на УНСС.

За участие в конкурса документи е подал един кандидат – доц. д-р Захари Емилов Торманов. Той завършва висше юридическо образование през 1994 г. в ЮФ на СУ „Климент Охридски”, като придобива образователната степен магистър по право. През 2004 г. след проведен конкурс постъпва като преподавател – асистент в ЮФ на УНСС, Катедра „Частноправни науки”, като впоследствие е повишен в старши асистент и главен асистент. Успешно защитава дисертация на тема „Договор за организирано туристическо пътуване” през 2011 г. и придобива образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Гражданско и семейно право”. През 2014 г. се хабилитира след конкурс с представена монография на тема „Прекратяване на договора” и други публикации, и оттогава заема академичната длъжност доцент в ЮФ при УНСС, като води лекционни курсове по различни правни дисциплини – Търговско право, Договорно право, Туристическо право на студенти от специалност Право, както и Търговско право и Договорно право на студенти от икономически специалности..

Наред с преподавателската си дейност доц. Торманов практикува активно като юрист. Вписан е като адвокат в Смолянската адвокатска колегия. Той е учредител и член на Сдружение „Институт за стопанско-правни анализи“. Силно ангажиран е и с ръководна административна работа в ЮФ при УНСС и университета като цяло – в периода 2019-2023 е декан на ЮФ, през 2023 г. е избран за член на Академичния съвет на УНСС (втори мандат) и за зам. председател на ОС на УНСС, а в началото на 2025 г. е избран за ръководител катедра „Частноправни науки“.

2. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност професор от кандидата в конкурса

Видно от представената справка в Картата за изпълнение на количествените изисквания и приложения към нея доказателствен материал кандидатът в конкурса - доц. Захари Торманов не само покрива, но дори значително надхвърля всички нормативно установени национални наукометрични показатели за заемане на академичната длъжност професор, а така също и допълнителните вътрешноуниверситетски (на УНСС) изисквания, в т.ч. ръководство на два колективни научно-изследователски проекта, финансирани от фонд Научни изследвания на УНСС. Той е изпълнил успешно и установените в УНСС качествени изисквания за заемане на академичната длъжност професор, видно от справката в Картата за изпълнение на качествените изисквания. Изпълнението на количествените и качествените изисквания, както и липсата на фактическо неизпълнение по нито един от показателите, е дало основание на Съвета по хабилитация на УНСС да даде положително становище за него като кандидат в конкурса с решение по протокол от 07.05.2025 г.

Представеният комплект материали за участие в конкурса е пълен и е в съответствие с Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научна степен и за заемане на академични длъжности в УНСС. Кандидатът - доц. Торманов покрива напълно и изискванията за преподавателски стаж и учебна натовареност като преподавател в ЮФ на УНСС, видно от приложените удостоверение за стаж и служебна бележка за учебна натовареност.

3. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Като хабилитиран преподавател доц. д-р Захари Торманов води лекционни курсове по Търговско право, Договорно право и Туристическо право на студенти по право в ЮФ при УНСС, както и Търговско право и Договорно право на студенти от икономически специалности. По тези учебни дисциплини кандидатът е съставил учебни програми и е разработил оригинални лекционни курсове. Използва съвременни методи на преподаване и постига много добри резултати в обучението на студентите, за което му помага и натрупаният през годините богат преподавателски и практически опит, даващ възможност за онагледяване на преподавания материал с разнообразни казуси, включително и от собствената му практика. През годините кандидатът - доц. Торманов се е утвърдил като уважаван от студенти и колеги преподавател. Той се включва и в различни допълнителни форми за практическо обучение на студентите. Под негово ръководство в ЮФ на УНСС са обучени двама докторанти, които успешно са защитили своите дисертации. Участва активно и в подготовката на становища по тълкувателни дела, образувани от Върховния касационен съд на РБ, както и на казуси за държавен изпит по Гражданскоправни науки. Многократно е изнасял и лекции по въпроси на теорията и практиката на семинари с правна тематика, организирани от Центъра за обучение на адвокати „Кръстю Цончев”.

Изложените данни за учебно-преподавателската дейност на кандидата в конкурса – доц. Торманов налагат извода, че той има богат многогодишен преподавателски опит, който доказва неговата безспорна педагогическа подготвеност за заемане на академичната длъжност професор по научната специалност „Гражданско и семейно право (гражданско и търговско право)” в ЮФ при УНСС.

4. Оценка на представените публикации

4.1. За участие в конкурса кандидатът – доц. д-р Захари Торманов е представил една монография – „Паричното правоотношение”, С.: Сиби, 2025 г., студия и четири статии, публикувани в различни авторитетни специализирани правни списания, индексирани в международна база данни с научна информация, два доклада, изнесени на научни конференции, организирани от ЮФ на УНСС и публикувани в издадените сборници с доклади от конференциите, които също са индексирани в международна база данни с научна информация,

самостоятелен учебник по Търговско право, С.: ИК на УНСС, 2023 г. (второ издание), предназначен за неюристи и най-вече за студенти от икономически специалности. Всички представени от него публикации са в областта на правния отрасъл материално Гражданско право, като преобладават тези в областта на Търговското право, което е в пълно съответствие с научната специалност, по която е обявен конкурса за академичната длъжност професор в ЮФ при УНСС. Те безспорно удостоверяват и трайния интерес на кандидата като изследовател на гражданскоправната и търговскоправната проблематика.

Представените за участие в конкурса материали не повтарят темите на дисертацията и на хабилитационния труд на доц. Торманов нито изцяло, нито отчасти и са публикувани след като същият е заемал академичната длъжност „доцент” в ЮФ при УНСС. Част от тях са свързани с темата на монографията, като разглеждат задълбочено отделни специфични проблеми, които в цялост са обхванати от монографичното му изследване.

4.2. Централно място сред представените от кандидата в конкурса доц. д-р Захари Торманов публикации заема монографията му „Паричното правоотношение”. То е посветено на паричното правоотношение като вид правно отношение, чието съдържание обхваща парично вземане и парично задължение. Темата за мен е безспорно актуална, въпреки че отделни въпроси, свързани с паричните правоотношения и техните елементи, са били обсъждани в различни научни статии и учебна литература. Актуалността на темата произтича от една страна от обстоятелството, че паричните правоотношения представляват своеобразна „кръвоносна система“ на съвременния стопански живот, следващ принципите и логиката на пазарните отношения, а в значителна степен и на гражданския оборот. От друга страна обществените отношения се развиват непрекъснато, като в последните десетилетия особено динамично, което повдига все нови и нови въпроси, чиито отговори се дължат не само от законодателя и от съдебната практика, но и от научната общност, която е призвана да ги изследва теоретично.

Изложението е с общ обем 342 стр. и е организирано логично, следвайки утвърдените през годините стандарти за научни правни изследвания. То обхваща въведение, три глави, заключение и библиография. Като научен апарат са използвани повече от 150 източника на български и чужди езици, както и множество съдебни актове. Направени са 547 бележки под линия при това не самоцелни, а конкретно свързани с обсъждания в основния текст проблем. В изследването си авторът е боравил с множество научни методи. Наред с класическите методи за научни изследвания - анализ, синтез, индукция, дедукция и традиционния в областта на правото правно-догматичен подход, изразяващ се в познатите и широко практикувани способности за тълкуване на правните разпоредби (логическо, систематично, телеологическо и др.), умело е използван историческия и сравнителноправния метод, чрез които се изясняват част от обсъжданите в работата проблемни моменти. Не са подминати и правните актове на Европейския съюз в лицето на релевантните към темата директиви и регламенти.

Във въведението авторът очертава обекта на своето изследване – парите и паричните отношения като правен и икономически феномен, посочва и поставените в монографията акценти – класическото разбиране за пари, парично задължение и парично вземане.

В първа глава е изяснено понятието за парично правоотношение, направена му е обстойна характеристика и е предложена теоретична дефиниция. Авторът е разгледал подробно парите като обект на паричното правоотношение, като е направил изпълнен с любопитни подробности преглед на историческото развитие на парите и е очертал и техните функции.

Във втора глава са анализирани основанията за възникване на паричното правоотношение. Тук прави впечатление изчерпателността на изложението, което обхваща по мое мнение всички възможни ЮФ и ФС, пораждащи парични правоотношения, като са изтъкнати техните особености и специфични белези.

Третата глава е посветена на въпросите на изпълнението на паричните задължения. Изяснена е същността и предмета на изпълнението, субектите и способите за изпълнение.

Анализирани са подробно множество проблеми, които имат не само теоретична, но и практическа значимост – способите за преодоляване на негативните последици от стриктното прилагане на принципа на номинализма и границата на неговото действие, изпълнение на привиден кредитор, времето на изпълнение, мястото на изпълнение и др.

В заключението авторът е обобщил накратко резултатите от направеното научно изследване и е направил няколко разумни според мен предложения за усъвършенстване на действащото законодателство.

Като цяло монографичното изследване на доц. Торманов се отличава с богатство и многопластовост на разгледаните хипотези, част от които са новаторски и дори могат да се определят като провокативни, тъй като поставят под съмнение утвърдени и едва ли не безспорни разбирания в правната доктрина. Езикът е разбираем, а стилът на изложение - висок. Поддържаните от автора тези са логично и подробно аргументирани с доводи, почерпени най-вече от самостоятелен задълбочен анализ на нормативната уредба и съдебната практика, но и от научния апарат, с който авторът умело борава. Цялостното ми впечатление е, че авторът демонстрира задълбочени познания в сферата на частното право, запознат е с уредбата на изследваните правни явления и проявява научна смелост да заявява ясно поддържаните от него становища, както и да критикува, но боравайки с научни аргументи. Наред с това следва да се отбележи, че авторът познава в детайли българската съдебна практика и може критично да я анализира, има поглед върху разглежданите въпроси от практическа гледна точка, което му позволява да открие важните практико-приложни проблеми, да насочи изследователските си усилия върху тях и да предложи своя интерпретация, а там където е необходимо - да направи предложения за алтернативно на възприетото в практиката тълкуване и прилагане на закона. Изложението показва също, че авторът умее да води етична и ползотворна задочна научна дискусия с цитираните от него автори, независимо дали споделя или оспорва тяхното становище по един или друг разглеждан от него в работата въпрос.

4.3. Научни и научно-приложни приноси на представеното монографично изследване

Монографичното изследване на доц. Торманов разкрива множество научни и научно-приложни резултати, които могат да бъдат определени като приноси в развитието на правната наука у нас. Следва да се отбележи също, че работата съдържа и съществени практически приноси. Без претенция за изчерпателност, по-важните приносни моменти според мен са следните:

- монографията е първото в българската правна книжнина цялостно задълбочено научно изследване на паричното правоотношение и на неговото съдържание – парично вземане и парично задължение, и като такава може да се определи като научна новост;
- аргументираната теза, че нормите, уреждащи паричното правоотношение и неговото съдържание, могат да се разглеждат като правен институт;
- теоретично изведеното определение за парично вземане като вид субективно право и изграждането на понятие за парично правоотношение;
- обосноваването на разбирането, че чуждестранната валута представлява „пари“, противно на преобладаващото в българската доктрина схващане, че „пари“ е само българският лев;
- изчерпателното за мен посочване и подробен анализ на основанията за пораждаване на парични правоотношения;
- критиката на утвърденото в правната доктрина разбиране за реалния характер на обикновения договора за паричен заем и направените препоръки за усъвършенстване на законодателната уредба, а и на съдебната практика;
- определянето на плащането в брой като волева юридическа постъпка, а не като едностранна сделка, която обаче предполага дееспособност на извършващия плащането;

- аргументите, оспорващи оправдаността на уредената от закона възможност трето лице да изпълнява чуждо задължение дори против волята на кредитора и направените в тази връзка предложения *de lege ferenda*;

- определяне на характера на безналичните пари като законно платежно средство;
- изводът, че едностранно определени от банка „отрицателни лихви“ или „автоматично“ определени според заложената в договор формула „отрицателни лихви“ са недействителни;
- направените предложения, свързани с мястото на изпълнение на парично задължение, произтичащи от граждански и от търговски сделки.

Не малко от поддържаните от автора тези са провокативни, тъй като оспорват утвърдени в доктрината разбирания. Това според мен следва да се определи като предимство, а не като недостатък на работата. Те със сигурност ще предизвикат научни дискусии. А това е една от целите на всяко правно изследване, тъй като допринася за развитието на правото.

4.4. Критични бележки и препоръки към представеното монографично изследване

Затруднявам се да направя критични бележки към представения монографичен труд. Респектиран съм от задълбочеността и логиката на изложението. Не толкова като критични бележки, а по-скоро като препоръки мога да отбележа следното:

- във въведението авторът накратко посочва, че е изключил от обхвата на изследването си т.н. виртуални пари (различните криптовалути), като заявява, че те не са „пари“ в юридическия смисъл на думата. Не са изложени обаче аргументи в подкрепа на този извод. Работата би спечелила, ако се обоснове тезата, че тези „частни“ пари не са пари. Мисля, че не бива да се подминава този въпрос, тъй като те обективно съществуват и все повече се разширява използването им, включително и за плащане на цена по договори за покупко-продажба;

- струва ми се, вкл. и с оглед на предходната бележка, че може да се мисли в насока за разглеждане на понятието „пари“ в тесен и в широк смисъл, като в широк смисъл под пари да се разбира всичко, което представлява всеобщ измерител на стойност, независимо дали е резултат на упражнен публичен монопол за емитиране на пари или не. Впрочем и ВКС говори в някои свои актове за пари в широк и в тесен смисъл (напр. ТР № 2/1997 на ОСГК);

- авторът в работата си борави с понятието „просто“ парично правоотношение, дефинирано на стр. 45-46, като за мен остава неясно дали въобще съществува „сложно“ парично правоотношение. Ако няма, достатъчно е да се говори само за парично правоотношение, което за мен е по-изчистено от понятийна гледна точка;

- въпросите, свързани с вземането за възнаградителна лихва (§ 4 от гл. 2, стр. 125 и сл.), които са безспорно важни както от теоретична, така и от практическа гледна точка, са обсъдени в глава втора, която е озаглавена „Основания за възникване на парично правоотношение“. Авторът очевидно съзнава проблема за систематичното място на тази точка, посочвайки, че това е последица, а не основание за пораждане на парично правоотношение. Струва ми се, че този проблем би бил преодолян, ако евентуално в гл. първа се обособи точка „видове парични правоотношения“ и изложението, посветено на възнаградителната лихва се премести там;

- в § 2 на глава трета би могло да се допълнят нормативно уредени изключения от принципа на номинализма, каквито представляват правилата на чл. 266, ал. 2 ЗЗД и чл. 38, ал. 2 ЗАПСП. Би могло да се допълни също, че принципът на номинализма не само има нормативна опора, но е потвърден и в тълкувателната практика на ВКС (т. 4 от споменатото по-горе т.р. № 2/1997 г. на ОСГК, ВКС);

- оставам с очакване да видим в следващите години и продължението на изследователските усилия на автора по проблемите на паричните задължения, посветени на тяхното изпълнение и породените от това правни последици, които не са изследвани в рамките на представената от доц. Торманов монография.

Направените тук бележки представляват по-скоро препоръки, с които авторът по своя преценка може да се съобрази или не. Те по никакъв начин не омаловажават значимите научни постижения на доц. д-р Захари Торманов, обективирани в направеното от него задълбочено изследване.

4.5. Други публикации, представени за участие в конкурса

4.5.1. Освен монографичното изследване „Паричното правоотношение, кандидатът – доц. Захари Торманов е представил за участие в конкурса и значителен брой други свои публикации - 1 студия, 4 статии, които са публикувани в научни списания, реферирани и индексирани в международна база данни с научна информация и 2 доклада на научни конференции. Тези публикации следват по време и не повтарят изследвани в дисертацията ѝ и в хабилитационния ѝ труд въпроси. Тук могат да се посочат следните по-значими публикации на автора: Относно заема като реален договор. Общество и право, бр. 5 от 2024; Относно законната лихва при прихващане на изпълнението. Бизнес и право, бр. 1 от 2019; Туроператорът - комисионер или посредник?. Икономически и социални алтернативи, бр. 4 от 2019 (в съавторство с Караджова, З.), Начало и продължителност на давностния срок за периодични вземания (вноски) по договори за заем и за банков кредит (анализ на съдебната практика и поставеният за тълкуване въпрос по тълкувателно дело № 3 от 2023 г. на ВКС, ОСГТК). Бизнес и право, Правни аспекти на въвеждането на еврото в Република България. Общество и право, бр. 3, 2025.

Описаните по-горе публикации наред с монографията разкриват уменията на доц. д-р Захари Торманов да извършва задълбочени научни изследвания на различни значими и актуални теоретични и практически частноправни проблеми в сферата на гражданското и на търговското право. Те подсилват убеждението ми, че той владее на високо ниво частноправната материя, способен е да анализира задълбочено важни за теорията и практиката правни проблеми и да прави добре аргументирани изводи и предложения.

4.5.2. Наред с монографията и посочените по-горе студия и статии, кандидатът е представил и учебна литература, издадена след хабилитацията му. Това е самостоятелният учебник по Търговско право. С.: ИК на УНСС, 2023 г., предназначен преимуществено за студенти от икономически специалности в образователни степени бакалавър и магистър. Учебникът обхваща основните институти на търговското право съгласно действащата у нас правна уредба. Изложението е умело адаптирано от автора съобразно нивото на потенциалните потребители – студенти-неюристи.

Учебната литература, представена от кандидата, разкрива уменията на доц. Торманов да излага по систематичен, достъпен и разбираем за студентите начин сложни частноправни явления и конструкции. Безспорно е за мен, че представеният учебен курс по търговско право е много полезен за подготовката на студентите от икономически специалности. Този извод се подкрепя и от обстоятелството, че учебникът през 2023 г. претърпя второ издание, което е доказателство за оценката и на потребителите му - студенти.

5. Заключение

Комплексният анализ на представените за рецензиране монографичен труд и другите публикации, включително учебна литература, на кандидата в конкурса доц. д-р Захари Торманов налага за мен безспорния извод, че те са на високо теоретично ниво, съдържат значими научни и научно-приложни приноси, като същевременно имат и съществено практическо значение. Кандидатът има и необходимия преподавателски опит за заемане на академична длъжност „професор”.

Въз основа на изложеното по-горе в рецензията си убедено считам, че кандидатът в конкурса е изпълнил предвидените в Закона за развитието на академичния състав в Република България и в Правилника за неговото приложение изисквания, както и изискванията на Правилника за

организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научна степен и за заемане на академични длъжности в УНСС. За мен доц. Торманова безспорно притежава необходимите качества на задълбочен изследовател в областта на частното право, както и качества на опитен преподавател по множество частноправни учебни дисциплини.

С оглед на направеното заключение давам положителна оценка на кандидата в конкурса доц. д-р Захари Емилов Торманов и ще гласувам в подкрепа на предложението до Факултетния съвет същият да бъде избран и да заеме академичната длъжност „професор” по научно направление 3.6. Право и научна специалност „Гражданско и семейно право (гражданско и търговско право)” в ЮФ при УНСС.

Препоръчвам и на уважаемите колеги – членове на научното жури, също да гласуват в подкрепа на това предложение.

11.11.2025 г.

Член на научното жури:

(доц. д-р Мирослав Димитров)

TO

THE MEMBERS OF THE SCIENTIFIC JURY, APPOINTED
BY ORDER No. 3133/07.10.2025 OF THE DEPUTY RECTOR
FOR SCIENTIFIC RESEARCH
OF THE UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

REVIEW

From: Assoc. Prof. Miroslav Mitov Dimitrov, PhD – internal member of the scientific jury appointed by Order No. 3133/07.10.2025 of the Deputy Rector for Scientific Research at the University of National and World Economy

Re: Competition for the position of **professor** at UNWE in the professional field direction 3.6 "Law", scientific specialty "Civil and Family Law (Civil and Commercial Law)", announced in State Gazette No. 65/08.08.2025, pursuant to Decision No. 3/25.06.2025 of the Academic Council of the University of National and World Economy.

1. Information about the competition and the candidate who has applied

The competition for the academic position of professor in the scientific specialty "Civil and Family Law (Civil and Commercial Law)" has been announced for the needs of the Department of Private Law Sciences at the Faculty of Law (FL) of the University of National and World Economy (UNWE) by decision of the Academic Council (Minutes No. 3 of 25.06.2025). The competition was announced by publication in the State Gazette No. 65/08.08.2025 and has a term of two months from its publication. The scientific jury was appointed by Order 3133/07.10.2025 of the Deputy Rector for Scientific Research at UNWE.

For participation in the competition, one candidate has submitted documents – Assoc. Prof. Dr. Zahari Emilov Tormanov. He graduated with a degree in law in 1994 from the Faculty of Law of Sofia University "St. Kliment Ohridski," obtaining a master's degree in law. In 2004, following a competition, he joined the Faculty of Law at UNWE as an assistant lecturer in the Department of Private Law, and was subsequently promoted to senior assistant and chief assistant. He successfully defended his dissertation on "Contracts for Organized Travel" in 2011 and obtained a PhD in the scientific field of "Civil and Family Law." In 2014, he qualified as an associate professor after a competition with a monograph on "Termination of the Contract" and other publications, and since then he has held the academic position of associate professor at the Faculty of Law at the UNWE, teaching courses in various legal disciplines - Commercial Law, Contract Law, Tourism Law for students majoring in Law, as well as Commercial Law and Contract Law for students majoring in economics.

Alongside his teaching activities, Assoc. Prof. Tormanov actively practices as a lawyer. He is registered as a lawyer with the Smolyan Bar Association. He is a founder and member of the Institute for Economic and Legal Analysis Association. He is also heavily involved in administrative work at the Faculty of Law at UNWE and the university as a whole – he was Dean of the Faculty of Law from 2019 to 2023, and in 2023 he was elected a member of the Academic Council of the UNWE (second term) and as deputy chair of the General Assembly of the UNWE, and in early 2025 he was elected head of the Department of Private Law Sciences.

2. Fulfilment of the requirements for the academic position of professor by the candidate in the competition

As can be seen from the information presented in the Chart for the fulfillment of quantitative requirements and the supporting evidence attached to it, the candidate in the competition, Assoc. Prof. Zahari Tormanov, not only meets but even significantly exceeds all the nationally established scientific indicators for the academic position of professor, as well as the additional internal university (at UNWE) requirements, including leadership of two collective research projects funded by the UNWE Research Fund. He has also successfully fulfilled the quality requirements established at UNWE for the academic position of professor, as evidenced by the information in the Quality Requirements Fulfilment Chart. The fulfillment of the quantitative and qualitative requirements, as well as the absence of any actual non-compliance with any of the indicators, gave the UNWE Habilitation Council grounds to give a positive opinion on him as a candidate in the competition with a decision recorded in the minutes of May 7, 2025.

The set of materials submitted for participation in the competition is complete and complies with the Regulations for the Organization and Conduct of Competitions for the Acquisition of Academic Degrees and for Occupying Academic Positions at UNWE. The candidate, Assoc. Prof. Tormanov, fully meets the requirements for teaching experience and teaching load as a lecturer at the Faculty of Law of UNWE, as evidenced by the attached certificate of experience and official note on teaching load.

3. Assessment of teaching and lecturing activities

As a habilitated lecturer, Assoc. Prof. Dr. Zahari Tormanov teaches courses in Commercial Law, Contract Law, and Tourism Law to law students at the Faculty of Law at UNWE, as well as Commercial Law and Contract Law to students majoring in economics. The candidate has compiled curricula and developed original lecture courses for these subjects. He uses modern teaching methods and achieves very good results in teaching students, aided by his extensive teaching and practical experience accumulated over the years, which enables him to illustrate the teaching material with a variety of case studies, including those from his own practice. Over the years, the candidate, Assoc. Prof. Tormanov, has established himself as a respected teacher among students and colleagues. He also participates in various additional forms of practical training for students. Under his guidance, two doctoral students have been trained at the Faculty of Law of the UNWE, who have successfully defended their dissertations. He also actively participates in the preparation of opinions on interpretative cases brought before the Supreme Court of Cassation of the Republic of Bulgaria, as well as case studies for the state examination in civil law. He has repeatedly given lectures on issues of theory and practice at seminars on legal topics organized by the Krustyo Tsonchev Center for Training Lawyers.

The data presented on the teaching and research activities of the candidate in the competition – Assoc. Prof. Tormanov – lead to the conclusion that he has many years of teaching experience, which proves his indisputable pedagogical preparedness for

the academic position of professor in the scientific field of "Civil and Family Law (Civil and Commercial Law)" at the Faculty of Law of the UNWE.

4. Assessment of the publications submitted

4.1. For participation in the competition, the candidate, Assoc. Prof. Dr. Zahari Tormanov, has submitted a monograph - "The monetary legal relationship", Sofia: Sibi, 2025, a study, and four articles published in various authoritative specialized legal journals, indexed in an international database of scientific information, two reports presented at scientific conferences organized by the Faculty of Law at the UNWE and published in the conference proceedings, which are also indexed in an international database of scientific information, an independent textbook on Commercial Law, Sofia: UNWE Publishing House, 2023 (second edition), intended for students not majoring in law and especially for students of economics. All of his publications are in the field of substantive civil law, with a predominance of those in the field of commercial law, which is fully in line with the scientific specialty for which the competition for the academic position of professor at the Faculty of Law at UNWE has been announced. They undoubtedly attest to the candidate's lasting interest as a researcher in civil and commercial law issues.

The materials submitted for participation in the competition do not repeat the topics of the dissertation and the habilitation thesis of Assoc. Prof. Tormanov, either in whole or in part, and were published after he took up the academic position of "associate professor" at the Faculty of Law at the UNWE. Some of them are related to the topic of the monograph, examining in depth specific issues that are covered in their entirety by his monographic research.

4.2. The monograph "The monetary legal relationship" occupies a central place among the publications presented by the candidate in the competition - Assoc. Prof. Dr. Zachary Tormanov. It is devoted to monetary legal relationship as a type of legal relationship, the content of which covers monetary claims and monetary obligations. The topic is undoubtedly relevant to me, although individual issues related to monetary legal relations and their elements have been discussed in various scientific articles and educational literature. The relevance of the topic stems, on the one hand, from the fact that monetary legal relationships represent a kind of "bloodstream" of modern economic life, following the principles and logic of market relationships and largely the civil turnover. On the other hand, social relations are constantly evolving, particularly dynamically in recent decades, raising new and new questions, the answers to which are due not only to the legislator and judicial practice, but also to the scientific community, which is called upon to study them theoretically.

The monograph has a total volume of 342 pages and is logically organized, following the standards for scientific legal research established over the years. It consists of an introduction, three chapters, a conclusion, and a bibliography. More than 150 sources in Bulgarian and foreign languages, as well as numerous court acts, have been used as scientific apparatus. There are 547 footnotes, which are not self-serving, but specifically related to the issues discussed in the main text. In his research, the author has used a variety of scientific methods. Along with the classic methods of scientific research—analysis, synthesis, induction, deduction, and the traditional legal-dogmatic approach in the field of law, expressed in the well-known and widely

practiced methods of interpreting legal provisions (logical, systematic, teleological, etc.), the historical and comparative law methods have been skillfully used to clarify some of the problematic issues discussed in the work. The legal acts of the European Union in the form of directives and regulations relevant to the topic have not been overlooked.

In the introduction, the author outlines the subject of his research – money and monetary relationship as a legal and economic phenomenon and indicates the focus of the monograph – the classical understanding of money, monetary obligations, and monetary claims.

The first chapter clarifies the concept of monetary legal relationship, provides a detailed description of it, and proposes a theoretical definition. The author examines money in detail as the subject of a monetary legal relationship, providing a review of the historical development of money, full of interesting details, and outlines its functions.

The second chapter analyzes the grounds for the emergence of monetary legal relations. Here, the comprehensiveness of the presentation is impressive, covering, in my opinion, all possible legal facts and legal acts giving rise to monetary legal relationships, highlighting their peculiarities and specific features.

The third chapter is devoted to issues of the performance of monetary obligations. The essence and subject matter of performance, the subjects and methods of performance are clarified. It analyzes in detail a number of issues that are not only of theoretical but also of practical importance, the methods for overcoming the negative consequences of the strict application of the principle of nominalism and the limits of its application, performance by an apparent creditor, the time of performance, the place of performance, etc.

In the conclusion, the author briefly summarizes the results of the scientific research and makes several reasonable suggestions for improving the current legislation.

Overall, Assoc. Prof. Tormanov's monographic study is distinguished by the richness and complexity of the hypotheses examined, some of which are innovative and can even be described as provocative, as they call into question established and almost indisputable understandings in legal doctrine. The language is understandable, and the style of presentation is sophisticated. The author's theses are logically and thoroughly argued with reasoning drawn mainly from his own in-depth analysis of the regulatory framework and judicial practice, but also from the scientific apparatus, which the author skillfully employs. My overall impression is that the author demonstrates in-depth knowledge in the field of private law, is familiar with the regulation of the legal phenomena studied and shows scientific courage in clearly stating his positions and criticizing but using scientific arguments. In addition, it should be noted that the author has a detailed knowledge of Bulgarian judicial practice and is able to analyze it critically. He has a practical perspective on the issues under consideration, which allows him to highlight important practical and applied problems, focus his research efforts on them, and offer his interpretation, and where necessary, make proposals for alternative interpretations and applications of the law to those accepted in practice. The presentation also shows that the author is able to conduct an ethical and fruitful scientific discussion with the authors he cites, regardless of whether he agrees or disagrees with their position on one or another issue discussed in his work.

4.3. Scientific and scientific-applied contributions of the presented monographic study

The monographic study by Assoc. Prof. Tormanov reveals a number of scientific and applied scientific results that can be defined as contributions to the development of legal science in Bulgaria. It should also be noted that the work contains significant practical contributions. Without claiming to be exhaustive, the most important contributions, in my opinion, are the following:

- the monograph is the first comprehensive in-depth scientific study in Bulgarian legal literature of monetary legal relationship and its content – monetary claims and monetary obligations – and as such can be defined as a scientific novelty;
- the well-argued thesis that the norms governing monetary legal relationships and their content can be regarded as a legal institution;
- the theoretically derived definition of monetary receivables as a type of subjective right and the construction of the concept of the monetary legal relationship;
- the well-founded understanding that foreign currency represents "money" contrary to the prevailing view in Bulgarian doctrine that "money" is only the Bulgarian lev;
- the exhaustive, in my opinion, indication and detailed analysis of the grounds resulting in the emergence of monetary legal relationships;
- the criticism of the established understanding in legal doctrine of the real nature of an ordinary money loan agreement and the recommendations made for improving the legislative framework and judicial practice;
- the definition of cash payment as a voluntary legal act rather than a unilateral transaction, which, however, presupposes the legal capacity of the person making the payment;
- the arguments challenging the legitimacy of the possibility provided for by law for a third party to perform another person's obligation even against the will of the creditor, and the proposals made in this regard *de lege ferenda*;
- determining the nature of non-cash money as legal tender;
- the conclusion that the unilaterally determined by a bank "negative interest" or "automatically" determined according to a formula set out in a contract "negative interest" are invalid;
- the proposals made regarding the place of performance of a monetary obligation arising from civil and commercial transactions.

Many of the author's arguments are provocative, as they challenge established doctrinal understandings. In my opinion, this should be considered an advantage rather than a disadvantage of the work. They will certainly provoke academic debate. And this is one of the goals of any legal research, as it contributes to the development of law.

4.4. Critical comments and recommendations on the presented monographic study

I find it difficult to make critical comments on the monographic work presented. I am impressed by the depth and logic of the presentation. Not so much as critical comments, but rather as recommendations, I can note the following:

- In the introduction, the author briefly states that he has excluded so-called virtual money (various cryptocurrencies) from the scope of his study, stating that they are not

"money" in the legal sense of the word. However, no arguments are presented to support this conclusion. The work would benefit from substantiating the thesis that this "private" money is not money. I think this issue should not be overlooked, as it objectively exists and its use is expanding, including for the payment of prices under purchase and sale agreements;

- it seems to me, also in view of the previous note, that one could consider the concept of "money" in a narrow and a broad sense, whereby money in a broad sense is understood to mean anything that represents a universal measure of value, regardless of whether it is the result of a public monopoly on the issuance of money or not. Incidentally, the Supreme Court of Cassation also refers to money in a broad and narrow sense in some of its acts (e.g., Interpretive decision No. 2/1997 of the Supreme Court of Cassation);

- the author uses the term "simple" monetary legal relationship, defined on pp. 45-46, and it remains unclear to me whether a "complex" monetary legal relationship exists at all. If not, it is sufficient to speak only of a monetary legal relationship, which, in my opinion, is clearer from a conceptual point of view;

- Issues related to the collection of interest on remuneration (Section 4 of Chapter 2, p. 125 et seq.), which are undoubtedly important from both a theoretical and practical point of view, are discussed in Chapter Two, entitled "Grounds for the emergence of a monetary legal relationship." The author is obviously aware of the problem of the systematic place of this point, pointing out that it is a consequence, not a basis for the creation of a monetary legal relationship. It seems to me that this problem could be overcome if, for example, a section entitled "Types of monetary legal relationships" were added to Chapter One and the discussion of interest on remuneration were moved there.

- In § 2 of Chapter Three, normatively regulated exceptions to the principle of nominalism could be added, such as the rules of Article 266, paragraph 2 of the Obligations and Contracts Act and Article 38, paragraph 2 of the Public Procurement Act. It could also be added that the principle of nominalism not only has a regulatory basis but is also confirmed in the interpretative practice of the Supreme Court of Cassation (point 4 of the above-mentioned Decision No. 2/1997 of the Supreme Court of Cassation, Supreme Court of Cassation).

- I look forward to seeing the continuation of the author's research efforts in the coming years on the problems of monetary obligations devoted to their non-performance and the resulting legal consequences, which have not been examined in the monograph presented by Assoc. Prof. Tormanov.

The comments made here are rather recommendations, which the author may or may not take into account at his discretion. They in no way diminish the significant scientific achievements of Assoc. Prof. Dr. Zachary Tormanov, as reflected in his in-depth research.

4.5. Other publications submitted for the competition

4.5.1 In addition to the monographic study "The monetary legal relationship," the candidate, Assoc. Zahari Tormanov has submitted a significant number of other publications for participation in the competition - 1 study, 4 articles published in scientific journals, referenced and indexed in an international database of scientific information, and 2 reports at scientific conferences. These publications follow in time and do not repeat the issues studied in her dissertation and habilitation thesis. The following significant publications by the author can be mentioned here: Regarding the loan as real contract, Society and Law, No. 5 of 2024; Regarding statutory interest in the set-off of Performance, Business and Law, No. 1 of 2019;

The tour operator – commission agent or intermediary? Economic and Social Alternatives, No. 4 of 2019 (co-authored with Karadzova, Z.), Beginning and duration of the limitation period for periodic receivables (installments) under loan and bank credit agreements (analysis of case law and the question of interpretation raised in Interpretative Case No. 3 of 2023 of the Supreme Court of Cassation, Grand Chamber), Business and Law; Legal aspects of the introduction of the euro in the Republic of Bulgaria, Society and Law, No. 3, 2025.

The publications described above, together with the monograph, reveal the skills of Assoc. Prof. Dr. Zahari Tormanov to conduct in-depth scientific research on various significant and topical theoretical and practical private law issues in the field of civil and commercial law. They reinforce my conviction that he has a high level of mastery of private law, is capable of thoroughly analyzing legal issues that are important for theory and practice, and of making well-argued conclusions and proposals.

4.5.2. In addition to the monograph and the above-mentioned studies and articles, the candidate has also presented educational literature published after his habilitation. This is an independent textbook on commercial law, Sofia: UNWE Publishing House, 2023, intended primarily for students of economics at the bachelor's and master's levels. The textbook covers the main institutions of commercial law under the legal framework in force in Bulgaria. The presentation has been skillfully adapted by the author to the level of potential users – non-law students.

The educational literature presented by the candidate reveals Assoc. Prof. Tormanov's ability to explain complex private law phenomena and constructs in a systematic, accessible, and understandable way for students. I have no doubt that the course on commercial law presented is very useful for the preparation of students majoring in economics. This conclusion is also supported by the fact that the textbook underwent a second edition in 2023, which is proof of its appreciation by its users – the students.

5. Conclusion

The comprehensive analysis of the monographic work and other publications, including educational literature, submitted for review by the candidate in the competition, Assoc. Prof. Dr. Zahari Tormanov, leads me to the indisputable conclusion that they are of a high theoretical level, contain significant scientific and scientific-applied contributions, and at the same time have substantial practical significance. The candidate also has the necessary teaching experience to hold the academic position of "professor."

Based on the above, in my review, I am convinced that the candidate in the competition has fulfilled the requirements set forth in the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria and in the Regulations for its application, as well as the requirements of the Regulations for the Organization and Conduct of Competitions for the Acquisition of Academic Degrees and for Occupying Academic Positions at the UNWE. In my opinion, Assoc. Prof. Tormanov undoubtedly possesses the necessary qualities of a thorough researcher in the field of private law, as well as the qualities of an experienced lecturer in a number of private law disciplines.

In view of the conclusion reached, I give a positive assessment of the candidate in the competition, Assoc. Prof. Dr. Zahari Emilov Tormanov, and I will vote in support of the proposal to the Faculty Council that he be elected and appointed to the academic position of "professor" in scientific field 3.6. Law and scientific specialty "Civil and Family Law (Civil and Commercial Law)" at the Faculty of Law at the UNWE.

I also recommend that my esteemed colleagues, members of the scientific jury, vote in support of this proposal.

November 11, 2025

Member of the scientific jury:

(Assoc. Prof. Miroslav Dimitrov,
PhD)